

In den strijd tegen het atheïsme zal zij dankbaar aanvaarden de hulp zelfs van den Jood en den Mohammedaan, in den strijd tegen het intellectualisme en rationalisme de hulp van BERGSON en zijn school, in den strijd tegen het materialisme en het platte naturalisme de hulp van den moderne, in den strijd tegen monisme en vrijzinnige religie de hulp van den ethische, in den strijd tegen anti-dogmatisme en anti-confessionalisme, tegen het ongelooft van allerlei gading de hulp van den Rooms-katholiek en den Lutheraan. Alleen zal zij daarbij waken tegen eklekticisme. Zij zal de wapenen uit anderer tuighuis zóó omsmeden dat zij passen in Gereformeerde hand. Het eigen beginsel moet ook deze wetenschap tot in alle onderdeelen beheerschen. Met de Gereformeerde *dogmatiek*, gelijk BAVINCK zijn meesterwerk betitelde, kan uit logisch oogpunt geen andere correspondeeren dan een Gereformeerde *apologetiek*.

Een Gereformeerde apologetiek verkeert — en dit mag niet weggecijferd — van te voren reeds in gunstiger konditie dan eenige andere. Inzooover de aanvallen gericht worden tegen de Christelijke en speciaal de Gereformeerde *vroomheid* kan deze, schoon haar vooral in dezen tijd, die niet tot de bloeitijden kan worden gerekend, ernstige gebreken aankleven, toch de vergelijking met die van andere kerken en richtingen wel doorstaan. Zij is niet de vroomheid van een groep, die zich van de wereld afzondert en in het klooster zich terugtrekt, niet de vroomheid van een kringetje in de kerk, maar de vroomheid, die zich midden in het volle leven uit, de vroomheid ook van den gemeenen man en de gewone vrouw. Inzooover de Christelijke *levenshouding* in het geding komt, behoeft de Gereformeerde levenshouding en moraliteit, aan welke duchtige en rechtmatige kritiek zij ook onderworpen kan worden, zich tegenover die van andere levensbeschouwingen niet te schamen. Voorzooover hiervan statistieken zijn op te maken, vallen die ook nu, in de periode van inzinking, niet te onzen nadeele uit. Inzooover het over de *geslotenheid* van een systeem gaat, de Gereformeerde theologie heeft van CALVIJNS dagen een systeem dat de jaloezie van anderen heeft opgewekt. Waar vindt het geloovig verstand zulk een bevrediging als juist in de Gereformeerde wetenschap? Maar om niet den schijn op mij te laden in den gewatteerden zetel der zelfvoldaanheid mij behaaglijk te willen uitstrekken, geef ik hier het oordeel van eenige niet-